

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกได้เปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ การเปลี่ยนผ่านที่รวดเร็วเกิดจากอำนาจของปัจจัยการผลิตที่ใช้ความรู้เป็นฐานเป็นตัวเร่งกระบวนการผลิต จากการผลิตและบริการให้นิยามเศรษฐกิจฐานความรู้ตั้งแต่ปี 1996 ขององค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า เศรษฐกิจฐานความรู้เป็นเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ การครอบครอง การควบคุม การผลิต และการใช้ประโยชน์ของความรู้และความรู้ทางปัญญา (Feng, 1998 อ้างถึงใน วชิราพร อัจฉริยโกศล และคณะ, 2550 : 214) เศรษฐกิจฐานความรู้หรือระบบเศรษฐกิจที่อาศัยการผลิต การแพร่กระจาย และการใช้ความรู้มาเป็นตัวขับเคลื่อนหลักในการผลักดันให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2550 : 168) เน้นการผลิตงานอย่างสร้างสรรค์บนฐานของการแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างไม่ติดกรอบ สามารถคิดรูปแบบการจัดการด้านต่างๆเฉพาะที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลหรือสังคมย่อยๆได้ (ไพฑูริย์ สนิลรัตน์ และคณะ, 2550 : 106) การพัฒนาประเทศสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้เป็นสังคมที่มีความรู้ และศักยภาพในการแสวงหาความรู้สำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ อันประกอบด้วยความสามารถพื้นฐานได้แก่ สามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ และผลิตผลงานคุณภาพสำหรับการแข่งขันได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2550 : 188)

ในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาและทักษะจะเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าที่สุด นับว่ามนุษย์เป็นทุน (Human Capital) หรือเรียกกันว่า มนุษย์เป็นแรงงานฐานความรู้ (Knowledge-Based Labour) ประเทศที่พัฒนาแล้วต่างๆในโลกต่างก็ได้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อให้เป็นประเทศเศรษฐกิจฐานความรู้ (วชิราพร อัจฉริยโกศลและคณะ, 2550 : 214)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจฐานความรู้ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นตัวกลางในการสร้าง และกระจายความรู้ไปสู่การพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาและการฝึกฝนในระดับสูง และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่สำคัญยิ่ง โดยจะต้องมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูง เปิดกว้าง มีเชิงลึก และเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงสามารถก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ ทั้งนี้การก้าวไปสู่การเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจนั้นจะอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล (Research and Development) เป็นหลัก (ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ, 2550 : 47) การสร้างคนให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เป็นโจทย์ข้อใหญ่ที่สำคัญต่อบุคลากรทางการศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากคน

ไทยที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี2542 นั้นต้องมี Global Literacy คือ การรู้เท่าทันสังคมโลก คือ มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ความรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ต และการเข้าใจวัฒนธรรมนานาชาติ เด็กไทยจะต้องคิดเป็น ทำเป็นและคิดดี ความรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญที่สุดในขณะนี้ กระบวนการเรียนรู้ต้องครอบคลุม 3 ด้าน คือ การแสวงหาความรู้ ทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ คือ รู้จริง รู้อย่างถ่องแท้ และรู้จักที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ ความรู้ที่มีมากมายเกิดขึ้นทุกวันและตลอดเวลา เนื่องจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการพิมพ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ความรู้ที่มีในกระดาศมีมากขึ้นและถูกปรับเปลี่ยนสู่ความรู้ในอิเล็กทรอนิกส์อย่างรวดเร็ว เป็นผลให้คนเราแสวงหาความรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่จะอย่างไร? ให้ความรู้เหล่านั้นมีประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องแสวงหาวิธีการจัดการความรู้เหล่านั้นให้ปรากฏและคงอยู่ทั้งในตัวบุคคล องค์กร ชุมชน และสังคม

สภาพปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความรู้ถูกสื่อสารแลกเปลี่ยนกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) คือ สังคมที่เห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อบุคคลในปัจจุบัน แต่ระบบการศึกษายังพัฒนามากขึ้น ก็ยิ่งแยกตัวออกจากงานและวิถีชีวิตจริง การศึกษายังสูงขึ้นยิ่งเรียนรู้เชิงนามธรรมยิ่งขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ที่ทำกันอยู่ไปเน้นที่ การสอน (Teaching) แบบครูเป็นผู้สอนสั่งมากเกินไป การทำเช่นนี้ไม่ช่วยให้เด็กผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้สูงสุดตามศักยภาพได้จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเสียใหม่...เนื่องจากการสอนเป็นวิธีการหนึ่งของการรู้ (Teaching as a way of knowing) คือ เป็นหนึ่งในวิธีการหลายๆ วิธีที่มนุษย์ใช้ในการรู้เพื่อเข้าถึงตัวความรู้ การสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรู้ (Knowing) (ชัยอนันต์ สมุทวนิช, 2542: 31-32)

การจัดการความรู้จึงได้พัฒนาระบบขึ้น (วิจารณ์ พานิช, 2547: 2) เป็นศาสตร์สำหรับการเรียนรู้สมัยใหม่ คือ เป็นการเรียนรู้ที่อยู่กับงานและชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติจริง ชีวิตจริง การศึกษาในระบบผูกพันกับความรู้ในกระดาศ ซึ่งแตกต่างกับหลักการของการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในคน ได้แก่ ความรู้ในสมอง การคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทักษะในการปฏิบัติ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็เน้นการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีความผูกพันกับงานและการดำรงชีวิต การจัดการความรู้จึงเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน แต่ทั้งนี้การศึกษาช่วยให้การจัดการความรู้ในคนออกมาใช้งานและยกระดับการเรียนรู้ได้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหา “การศึกษาเพื่อคนส่วนน้อย” และปัญหาการเป็นผู้ไม่มีความรู้ เพราะการจัดการความรู้มีหลักการสำคัญ คือ “ทุกคนที่ทำงานหรือดำรงชีวิตมีความรู้อยู่ในคนทุกคน” การจัดการความรู้จะนำทักษะจากการปฏิบัติมาใช้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวจะสอดคล้องกับหลักการของ Dewey ที่ว่า ความรู้ทุกประเภทล้วนเกิดจากการกระทำ (Learning by Doing) การจัดหลักสูตร

การศึกษาปัจจุบันมักเอาความรู้สำเร็จรูปที่เกิดจากความต้องการของคนใดคนหนึ่ง มาจัดให้นักเรียน จึงเป็นการเอาความรู้ของคนอื่น สั่งคมอื่นมาให้เด็กนักเรียน จึงเป็นความรู้ที่ห่างไกลไม่มีความหมาย และไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน (อักรพงษ์ สัจจวาที, 2546: 60)

สภาพที่เป็นปัญหา ในการจัดการศึกษาไทยปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ ซึ่งไม่ตรงกับความคาดหวังของสังคมที่ต้องการเตรียมคนให้แข่งขันกับสังคมโลก ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าทางการศึกษา นอกจากนี้ยังเกิดวิกฤตในด้านผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีความทุกข์เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เรียนในสิ่งที่ไกลตัว ต้องสร้างจินตนาการด้วยความยากลำบากและต้องท่องจำตลอดเวลา ขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเรียนมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (รุ่ง แก้วแดง, 2543 อ้างถึงใน นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, 2545: 1-2) ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของพระธรรมปิฎก (2543 อ้างถึงใน นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, 2545: 2) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาขาดการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับการนำมาใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนส่วนใหญ่เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เพียง 2 ขั้นตอน คือ การแสวงหาและเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นๆ ดี แต่ขาดขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ (ทักษิณ ชินวัตร, 2546: 105) ซึ่งต้องรู้จักนำสิ่งที่เรียนรู้มาทั้งหมดโดยที่เราไม่รู้ตัวมาประยุกต์ใช้ ในขณะที่ ชินภัทร ภูมิรัตน (2547: 17-18) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันว่า บางมหาวิทยาลัยมีการสร้างระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้แบบฉับพลัน (Real Time) โดยใช้ระบบเครือข่ายเว็บ แต่ปัญหา คือ ผู้บริหารไม่ได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่อยู่ในระบบ ไม่ได้บูรณาการเทคโนโลยีไปสู่การตัดสินใจร่วมกันเพื่อปรับปรุงงานวิชาการ งานบริหารและการวางแผน ครูไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังเชื่อมโยงไปถึงแนวโน้มที่เด็กจะเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตจะมีมากขึ้น เด็กจะใช้เวลากับการมีความสัมพันธ์เสมือนจริงมากขึ้น (ชัยอนันต์ สมุทวนิช, 2542 : 35)

การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องมีการสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวคนของทุกคน นอกจากนี้ยังพบว่า มีข้อคิดเห็นของ วิจารย์ พานิช (2546) กล่าวไว้ว่าปัญหาหลักของมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันในความเห็นของผู้เขียน อยู่ที่มหาวิทยาลัยไม่สามารถใช้ศักยภาพของตน หรือกล่าวให้ชัดยิ่งขึ้น ศักยภาพของคณาจารย์มหาวิทยาลัย ให้เกิดผลสูงส่งต่อสังคมได้ มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ทำได้แต่ทำงานง่ายๆ ไม่สามารถทำงานยากๆ ที่มีผลเชิงสร้างสรรค์สูงส่งต่อสังคมได้ ทั้งๆที่มหาวิทยาลัยไทยมีศักยภาพที่จะทำได้ เพราะมีคนดีและคนมีสมองดีฉลาดเฉลียวอยู่เป็นจำนวนมาก ต้นเหตุของความอ่อนแอดังกล่าวที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ วัฒนธรรมองค์กร หรือพฤติกรรมในการทำงานของคณาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีลักษณะเป็นปัจเจกสูง ทำงานแบบตัวใครตัวมัน หน่วยใครหน่วยมัน ขาดการใช้พลังทวีคูณ (Synergy) ในการทำงาน เป็นการทำงานภายใต้วิถีคิด หรือกระบวนการทัศน์แบบ เน้นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์เก่า ในกระบวนการทัศน์

ใหม่ของการทำงานหรือบริหารงาน เน้นมุมมองแบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน (Complex Adaptive System) ที่ใช้ทั้งพลังสร้างสรรค์เชิงปัจเจก และพลังสร้างสรรค์รวมหมู่

ความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่ามีผู้ประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการพัฒนามาประมาณ 15 ปี มาใช้กับการจัดการศึกษา เช่น Carroll, and others (2003: 42) ใช้หลักการ เครื่องมือ วิธีการของการจัดการความรู้ช่วยในการเรียนการสอนของครู โดยครูและชุมชนร่วมกันออกแบบกระบวนการและวางแผนการทำงานร่วมกัน ในขณะที่ Sridharan B. and Kinshuk (2002) พัฒนาการจัดการความรู้บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับงานวิจัยของ Milam John H. (2001) ที่พบว่า e-Learning เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับทักษะการจัดการความรู้ และคาดว่าสถานศึกษาจะได้ประโยชน์ในการจัดการดังกล่าว เนื่องจาก e-Learning ถือเป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้บ่อยมากที่สุด การถ่ายทอดความรู้สามารถทำได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ซึ่งคล้ายกับการศึกษาในระบบปกติ ในขณะที่ Metaxiotis, Kostas (2003) ได้ประยุกต์หลักการจัดการความรู้ในระดับอุดมศึกษา โดยการสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักการของการจัดการความรู้ เชื่อมโยงระหว่างการศึกษา การทำงานและการเรียนรู้เข้าด้วยกัน เนื่องจากบทบาทของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันเปลี่ยนไปสู่สังคมฐานความรู้ บทบาทที่เคยมีแต่เดิมในสองลักษณะ คือ การสร้างความรู้ และการเผยแพร่ความรู้ ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการจัดการความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตการทำงานและวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล ในข้อสรุปดังกล่าวเป็นไปทิศทางเดียวกับความเห็นของ Oosterlinck, Prof A" and Leuven, Rector K.U. (n.d.) ที่จัดการความรู้ในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งให้ข้อสังเกต คือ มหาวิทยาลัยในยุคใหม่ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) Knowledge Creation คือ สร้างงานวิจัย 2) Knowledge Dissemination คือ การแพร่ความรู้ทางการวิจัยแก่ผู้เรียนโดยการสอน และ 3) Academic Service to Society คือ นำความรู้จากข้อที่ 1 และ 2 เผยแพร่สู่สังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2546) ที่กล่าวว่า ในเมื่อการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำหรับส่งเสริมการใช้พลังสร้างสรรค์รวมหมู่ จึงน่าจะพิจารณาทดลองดำเนินการนำวิธีการจัดการความรู้มาใช้ในการสร้างสรรค์และเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัย ให้เป็นวัฒนธรรมรวมหมู่

ความพยายามในการจัดการปัญหาทางการศึกษาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การนำเทคนิคการจัดการความรู้มาใช้ในระบบการศึกษา เป็นวิธีการที่จะส่งเสริมรูปแบบความร่วมมือซึ่งความพยายามที่จะสร้างให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา หรือ โรงเรียนเป็นไปเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชินภัทร ภูมิรัตน์ (2547: 22)

ปัญหาของการเรียนการสอนในบ้านเราคือการที่ผู้เรียนยังมีลักษณะเป็นผู้บริโภค คือคอยรับความรู้จากผู้สอนเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็คิดตามอย่างคนอื่นมากกว่าคิดด้วยตนเอง การที่จะสร้างผลงาน สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ให้มีลักษณะของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นในสังคมนั้น ก็ยังมีไม่ชัดเจนมากนัก และการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงใน

สังคมไทย นอกจากนี้ยังพบข้ออ่อนด้อย ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาบางประการ (ประเวศ วะสี, 2537 ; คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540 ; อดุลย์ วิริยะเวชกุล, 2540 ; ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, 2535 ; พรชูลี อาชาวอรุณ, 2541 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, 2543 : 9-13) คือ

- 1) การเรียนการสอนที่ยังไม่สร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ในสังคมไทย ซึ่งพบว่าสถาบันอุดมศึกษายังมีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นน้อย และเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการชี้นำต่อสังคมไทย ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้น้อย ซึ่งหากเราไม่สามารถวิจัย ไม่สามารถเรียนรู้การสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและเป็นไปของสังคมไทยแล้ว บัณฑิตไทยจะสามารถพัฒนาชาติไทยให้มีความโดดเด่น หรือจะสามารถแสวงหาทางออกหรือทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของชาติไทยได้ไม่เต็มที่
- 2) สิ่งที่คุณเรียนเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทย ซึ่งพบว่าบัณฑิตไม่สามารถรู้เท่าทัน ปรับตัว และอยู่กับความเป็นจริงในสังคมได้ ทั้ง ๆ ที่การศึกษาที่สังคมควรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม การเรียนไม่ได้เน้นวิธีการคิด จึงทำให้ขาดวิจารณญาณว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง และไม่สามารถนำประสบการณ์หรือข้อมูลที่มีอยู่มาสังเคราะห์เป็นปัญญาที่สูงขึ้นได้ และขาดความสามารถในการประยุกต์วิชาการสู่สภาพความเป็นจริงของสังคม แสดงให้เห็นว่าเรียนไปแล้วยังนำมาใช้ในสังคมไม่ได้มากเท่าที่ควร
- 3) ควรเป็นผู้แสวงหาความรู้และเตรียมความรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งพบว่าการเรียนการสอนของบัณฑิตศึกษาของไทยนั้นไม่ฝึกให้นักศึกษาสามารถเรียนหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่ครูเป็นผู้เตรียมความรู้ให้นักศึกษาจึงไม่มีความกระตือรือร้นไม่มีความสนใจที่จะสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องที่จะติดตามวิทยาการที่ก้าวหน้าไปตลอดเวลาอย่างเต็มที่
- 4) การเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าการสอนของอาจารย์เป็นการถ่ายทอดความรู้ ไม่ถ่ายทอดความคิดเป็น ทำเป็น ใช้การบรรยายหรือตำราเป็นส่วนใหญ่ ทำให้บัณฑิตไม่มีความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นโดยการพูดและการเขียน
- 5) ปัญหาอื่น ๆ พบว่า อาจารย์ที่มีคุณภาพมีจำนวนน้อยมาก ตำรามีคุณภาพต่ำ องค์ความรู้ไทยมีน้อย ห้องสมุดไม่ทันสมัย และคลังแห่งความรู้ไม่เพียงพอ

นอกจากนี้คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ยังมีคุณภาพที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ ขาดทักษะในการค้นคว้าวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้กับสังคมไทย ขาดความรู้ความเข้าใจในสาขาที่ศึกษาที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่น ขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอจะนำไปประกอบอาชีพ ขาดความรู้และทักษะในการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สังคมทั่วไป ขาดความรู้และทักษะในการใช้ภาษาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และประการสำคัญที่สุดของคุณภาพการศึกษา ก็คือ การขาดการพัฒนาทางปัญญา และความเป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำในการบริหารให้แก่ผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศที่จะนำไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, 2539 ; จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, 2540 อ้างถึงใน วินัย วีระวัฒนานนท์, 2543 : 2-3)

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) และยังให้ความสำคัญกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติการทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา รวมถึงการเน้นให้ผู้สอน ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (มาตรา 24)

สำหรับระดับอุดมศึกษาเองนั้นก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนในมาตรา 28 ว่า "... มีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม" ซึ่งสะท้อนให้เห็นเช่นเดียวกับการศึกษาระดับอื่นๆ ที่จะต้องมีการปฏิรูปเพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาการและสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาสังคมต่อไป โดยเฉพาะ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีภาระหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาวิชาการและการสร้างองค์ความรู้ให้แก่สังคม (ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, 2543 : (12)) และยังทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และสามารถดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2543 : 3)

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาจะเน้นหนักที่การแสวงหาความรู้และการพัฒนาความรู้ หรือการสร้างความรู้ขึ้นเป็นหลักสำคัญ โดยมีแนวคิดพื้นฐานของบัณฑิตศึกษา ครอบคลุมหลักการของการสืบเสาะ แสวงหาความรู้ ความเป็นนักวิชาการ ความเชี่ยวชาญ ความเป็นเลิศและการพัฒนาควบคู่กันไป เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคสิ่งใหม่ นำไปใช้พัฒนาและคิดค้นแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง (ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, 2543 : 7-9)

การเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา น่าจะเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ไม่ใช่กระบวนการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมาถ่ายทอดให้แต่เพียงฝ่ายเดียว กระบวนการศึกษาต้องเน้นไปที่การวิจัยค้นคว้า การวิเคราะห์วิจารณ์ความรู้ที่ค้นมาได้ (ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, 2535 อ้างถึงใน ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, 2543 : 12)

สถาบันอุดมศึกษาจะตอบสนองความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้ย่อมต้องขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกฝ่ายที่จะต้องบูรณาการทั้งเนื้อหาวิชา วิธีการ เทคนิค กลยุทธ์ และกิจกรรมการเรียนการสอน เข้ากับแนวคิดของโลกของความรู้ โลกของการเรียนรู้และที่สำคัญ โลกของการทำงาน เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับสังคมยุคใหม่ (อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2003 : 42-43)

การศึกษาทุกระดับต่างมีความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น แต่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นสูงเป็นประตูสำหรับเปิดไปสู่โลกของการทำงาน เป็นเขตแดนระหว่างสถาบันการศึกษาและองค์กรทุกประเภทที่ใช้ผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงต้องมีการ

ปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สามารถทำงานในองค์กรในสังคมยุคใหม่ด้วย

องค์กรที่ต้องการดำรงอยู่รอดในสังคมโลกอนาคต ต่างต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลของคนที่มีความรู้และมีทักษะที่พึงประสงค์ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาถ้าไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทันที องค์กรก็จะจัดการฝึกอบรมหรือให้การศึกษาจนมีทักษะที่ตรงและมากพอสำหรับการทำงานตำแหน่งความรับผิดชอบ หากว่าในสังคม ยุคใหม่องค์กรที่จะอยู่รอดได้ ไม่เพียงต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้และทักษะการทำงานเท่านั้น แต่ยังคงคาดหวังว่าต้องมีทักษะชีวิตอีกหลายด้านเพื่อให้สามารถทำงานในองค์กรที่เรียกว่า องค์กรเอื้อการเรียนรู้ได้ (อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2003 : 44)

ในยุคโลกไร้พรมแดน ระบบข้อมูลข่าวสารจากส่วนต่าง ๆ ของโลกสามารถเชื่อมต่อกันได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการขยายพรมแดนความรู้ ลักษณะการถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษาจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของระบบข่าวสาร กล่าวคือผู้สอนจะมุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้ และสามารถที่จะพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองมากกว่าเน้นเรื่องความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งกลไกการปลูกฝังระบบการเรียนรู้และการใฝ่รู้ตลอดชีวิตนี้จะส่งผลต่อพัฒนาการชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน ในปัจจุบัน การบริหารงานขององค์กรหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ มีความชัดเจนในการนำระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านการบริหารมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหาร และผู้บังคับบัญชาจากการมอบหมายงานแบบเบ็ดเสร็จให้แก่สมาชิกขององค์กร หน่วยงานและสถาบันรับไปดำเนินการ มาเป็นการสนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้พวกเขามีความใฝ่รู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อนำองค์กร หน่วยงานและสถาบันของตนเองไปสู่ความสำเร็จตามปณิธานที่ตั้งไว้ (อุราพิชญ์ ยิ้มประเสริฐ , 2003 : 154)

เกษม วัฒนชัย (2001 : 11-17) กล่าวว่าไว้ว่าโดยข้อเท็จจริง ความรู้เป็นของสากล และความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความสามารถของมนุษย์ในการสร้างข้อมูลพื้นฐานในการสื่อสาร วิเคราะห์เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมา จึงเป็นหน้าที่หลักของแต่ละประเทศ ในการที่จะสร้าง Knowledge Pool หรือสระแห่งความรู้ให้มากที่สุดและกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อทำให้ประเทศเป็น Knowledge – Based society หรือ Knowledge - Based Economy

ในฐานะที่มหาวิทยาลัยถูกสังคมมองว่าเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับในการสังคมกระบวนคั้นคว้า สร้างความรู้ ถ่ายทอดความรู้ และก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น หากสังคมตระหนักถึงเรื่อง Knowledge Society และ Knowledge Driven Economy ก็จะต้องหันมาให้ความสนใจกับบทบาทมหาวิทยาลัยว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้มากเพียงใด และกลายเป็นเป้าหมายหลักของผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับชั้นว่าจะให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นหากบอกว่าหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยคือ การเป็น Knowledge Machine เป็นเครื่องยนต์ที่จะผลิตความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมาให้กับสังคม ก็จำเป็นจะต้องเปลือออกมาเป็น Policy และ

Practice ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น และลงมาสู่ในทุก Degree/Non-Degree Program ยกตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนปริญญาตรี ทำอย่างไรจะให้เด็กสร้างความรู้และมีเครื่องมือที่จะสร้างความรู้ได้ การสอนหลักสูตรปริญญาโทและเอก สามารถทำหน้าที่ที่จะต้องผลิตความรู้ สร้างความรู้ใหม่ ๆ ให้กับสังคม ตลอดจนการทำวิจัยของอาจารย์ที่เป็น Knowledge- Based อยู่แล้ว

การสร้างฐานความรู้ที่กว้างที่สุดในประเทศและสร้างฐานความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมา สังคมต้องมองบทบาทของมหาวิทยาลัยว่าตอบสนองหรือไม่ อาจจะต้องกลับไปทบทวนว่า วิธีผลิตปริญญาตรีไปในกรอบของการเอื้อให้ผู้เรียนเข้าไปสู่ความรู้ที่เป็นความรู้จริง ที่เป็นแก่นความรู้แล้วให้เครื่องมือในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ได้หรือไม่ ทั้งขณะที่เรียนอยู่และจบไปแล้ว แต่ในความเป็นจริงแล้ว มหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันซึ่งมีการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้้น้อยมาก

การสอนและการเรียนรู้ถึงแม้ว่าจะเป็นคนละด้านของเหรียญอันเดียวกันก็ตาม ขึ้นอยู่กับรูปแบบการสอน หากให้การสอนเป็นเงื่อนไขให้เกิดการเรียนรู้แล้ว จะส่งผลให้การเรียนรู้จะแคบ ในอีกทางหนึ่งหากให้การสอนเป็น Facilitator ของการเรียนรู้ จะทำให้สามารถเรียนรู้ได้เอง ทั้งใน ทุกที่ทุกโอกาส การเรียนรู้จะกว้างขวาง และโอกาสที่จะเกิด Learning Society นั้น จะเกิดได้

ดังนั้น หากต้องการจะช่วยประเทศไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้และช่วยเศรษฐกิจไทยให้เป็นเศรษฐกิจบนฐานความรู้ได้ มหาวิทยาลัยจะต้องเน้นเรื่องความรู้ นอกจากจะพยายามสร้าง ฐานความรู้ให้กว้างและสร้างฐานความรู้ใหม่แล้ว คือ มหาวิทยาลัยต้องเรียนรู้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา ไทยที่สั่งสมกันมา มิใช่ความรู้และเทคโนโลยีเฉพาะจากตะวันตกเท่านั้น ดังที่ปรากฏระบบการศึกษา ในปัจจุบันที่พิจารณาการให้ปริญญาบัตรแต่เฉพาะความรู้สากลที่ได้มาจากตะวันตก

ความจำเป็นที่จะต้องทำให้สังคมไทยเป็นสังคมของการเรียนรู้และสังคมความรู้ มีเป้าหมายที่เด่นชัด 3 ประการคือ 1) เพื่อเพิ่มคุณภาพของชีวิตประชาชน 2) เพื่อความอยู่รอดและความได้เปรียบ ทางเศรษฐกิจไม่ว่าระดับใดก็ตาม 3) เพื่อการคงอยู่ รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายของการสร้างสังคมความรู้แล้วพยายามหาสมดุล และลงทุนให้ชัดเจน

ธนาคารโลกทำการวิเคราะห์ประเทศในกลุ่ม OECD ประเมินคุณค่าของแต่ละประเทศ โดยแบ่งทรัพย์สินออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) Human and Social Asset คือ คุณค่าที่ดีได้จากราคาของคนในประเทศนั้น ๆ เมื่อเทียบกับคนในประเทศอื่น ๆ 2) Produce Asset คือ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ในประเทศนั้น ๆ เช่น ถนน เขื่อน เมื่อหักค่าเสื่อมราคา 3) National Resources Asset คือ คุณค่าของ ป่าเขา แม่น้ำที่ยังเหลืออยู่มีคุณค่าเท่าไร ถ้ามีมลภาวะ คุณค่าที่มีอยู่ก็ด้อยค่าลงไป การตีราคาคุณค่า ของทรัพย์สินที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 3 ส่วน สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า 4 ใน 6 ส่วนเป็น เรื่องของ Human Asset อีก 1 ใน 6 ส่วนเป็นเรื่อง Produce Asset และอีก 1 ใน 6 ส่วน เป็นเรื่อง ของ National Resources Asset ซึ่งจะเห็นได้ว่า คุณค่าของแต่ละประเทศอยู่ที่คุณค่าของคนใน

ประเทศ หากผู้นำประเทศเห็นความหมายและความสำคัญจะต้องสร้างคุณค่าของคนในประเทศ การได้คนมีคุณภาพจะส่งผลให้มี Quality Society (สังคมคุณภาพ) ดังนั้นเงินทองที่จะต้องไปใช้เพื่อขจัดยาเสพติด รักษาคนป่วยโรคเอดส์ ก็จะน้อยลงไปเรื่อย ๆ ในการสร้างคุณค่าของคนนั้นก็ต้องผ่านกระบวนการของการศึกษาและฝึกอบรม ซึ่งมหาวิทยาลัยควรจะมียุทธศาสตร์ในการจะชี้แนะ ชี้นำ และชี้ให้เห็นว่า ประเทศของเราควรมีทิศทางในการพัฒนาอย่างไร (เกษม วัฒนชัย, 2001 : 11-17)

“ความรู้” จะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และจะเป็นเครื่องมือให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ สามารถอยู่รอดได้ภายใต้การแข่งขันอย่างสูงนั้น โดยนัยนี้ “ความรู้” ขั้นสูงทั้งทางวิชาการและวิชาชีพจึงมีความหมายอย่างที่สุดต่อระบบการผลิต การบริโภค การลงทุน และการกระจายรายได้ ประเทศจึงหวังพึ่งพามหาวิทยาลัยในการสั่งสมองค์ความรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ และเผยแพร่ความรู้ในทุกรูปแบบอย่างกว้างขวาง มหาวิทยาลัยจึงต้องวางบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบใหม่ ทั้งการวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้วยการผลิตบัณฑิตและการให้บริการทางวิชาการรูปแบบอื่น ๆ องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยนั้นต้องก้าวหน้าและทันสมัย สอดคล้องรองรับได้กับสังคมของประเทศ มหาวิทยาลัยจึงไม่อาจทำตัวเป็นเพียง “นายหน้า” หรือ Broker ที่นำความรู้ที่ได้มาจากต่างประเทศเอามาถ่ายทอดต่อเท่านั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการสื่อสารทางไกล และการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Education เป็นเพียงเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัย ผู้สอนและผู้เรียน ผู้วิจัยและผู้รับบริการสามารถค้นคว้า สื่อสาร และแสวงหาความรู้เชิงลึกได้สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงเท่านั้น แต่สิ่งต่างๆ เหล่านี้ไม่ใช่ เป้าหมาย ของอุดมศึกษา เพราะหากมีเพียงระบบและเครื่องมือ โดยที่ไม่มีแก่นสารขององค์ความรู้เสียแล้ว มหาวิทยาลัยก็จะไม่สามารถเกื้อหนุนระบบเศรษฐกิจให้เติบโตและพัฒนาให้อยู่รอดในสภาพการแข่งขันระหว่างประเทศนั้นได้ และถ้ามหาวิทยาลัยทำเช่นนั้นไม่ได้ ก็อาจไม่จำเป็นต้องมีมหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางอีก เพราะผู้คนสามารถใช้เครื่องมือเหล่านั้นสื่อสารและค้นคว้าหาความรู้ได้จากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศได้อยู่ดี และอาจได้ผลมากกว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการสื่อสารทางไกลและการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นความจำเป็น (Necessary) ที่มหาวิทยาลัยต้องมี แต่ไม่เพียงพอที่จะมีเพียงเท่านั้น (คือไม่ Sufficient) (เทียนฉาย กิระนันท์, 2001: 18-26)

ดังนั้น ในระดับสถาบันอุดมศึกษา ก็มีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัย สถาบันในเรื่องของการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาอย่างกว้างขวางรอบด้าน ทุกแห่งทุกมุมเช่นกัน เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ทุกด้านอย่างจริงจังและพร้อมมูล รูปแบบการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้อบรมบัณฑิตและคณาจารย์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำเสนอแนวคิดของตนได้อย่างเหมาะสม การสอนที่เน้นการวิจัยได้นั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เข้าใจและมองเห็นปัญหาต่างๆ ได้ดี เมื่อวิจัยเพื่อแก้ปัญหา สร้าง

องค์ความรู้ได้แล้ว จำเป็นต้องวิพากษ์วิจารณ์และสร้างเป็นผลงานที่ตกผลึกทางความคิดของตัวเองได้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2543)

ความรู้ที่เป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้และสังคมการเรียนรู้ ต้องอาศัย องค์ประกอบ กระบวนการจัดการ ปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในลักษณะองค์การการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนมนุษย์ที่จะจัดการความรู้ให้ได้ความรู้ใหม่ในการพัฒนา กระบวนการศึกษาในการพัฒนา ทรัพยากรเข้าสู่สังคมต้องเรียนรู้จากประสบการณ์และโลกความเป็นจริงของการทำงานในองค์กร การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเน้นความสำคัญในการแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ สังคม และเผยแพร่องค์ความรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับสังคม อันเป็นการสนับสนุนสังคมการเรียนรู้ และเศรษฐกิจฐานความรู้เพื่อการพัฒนา ประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถแข่งขันในสังคมโลกได้

จากที่มาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะรับผิดชอบการจัดการระดับ บัณฑิตศึกษา จึงนำการจัดการความรู้ซึ่งเป็นวัตรกรรมนำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับ บัณฑิตศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยอาศัยความรู้ทั้งภายในบุคคล และภายนอกบุคคล ด้วย กระบวนการจัดการความรู้ โดยมุ่งหวังให้ได้ความรู้ในผู้เรียน สังคมชั้นเรียน และความรู้ที่มุ่ง ประโยชน์สู่สังคม

ปัญหาการวิจัย

1. การจัดการความรู้ในต่างประเทศและในประเทศไทยเป็นอย่างไร ?
2. การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษามือถือประกอบและกระบวนการ อย่งไร ?
3. ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนและความรู้ ความสามารถเป็นอย่างไร ?
4. สังคมมีความคิดเห็นต่อความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้อย่างไร ?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดการจัดการความรู้ทั้งต่างประเทศและในประเทศ
2. พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม
3. ศึกษาผลการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม

ขอบเขตการวิจัย

1. การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการกำหนดความรู้ การสืบค้นความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผลความรู้ ระหว่างความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่ชัดแจ้ง จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

2. ระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ในที่นี้จะทำการวิจัยในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเฉพาะในระดับปริญญาโท โดยมีขอบเขตดังนี้

2.1 การศึกษาแนวคิดการจัดการความรู้ต่างประเทศ

- ศึกษาแนวคิด หลักการ ที่คัดสรรจากเอกสารทั้งสิ่งพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง

2.2 การศึกษาแนวคิดการจัดการความรู้ในประเทศ

- ศึกษาแนวคิด หลักการ ที่คัดสรรจากเอกสารทั้งสิ่งพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง

- ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ทางการศึกษาและการเรียนการสอนจากหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัยที่มีแนวปฏิบัติที่ดี และจากเอกสารทั้งสิ่งพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง

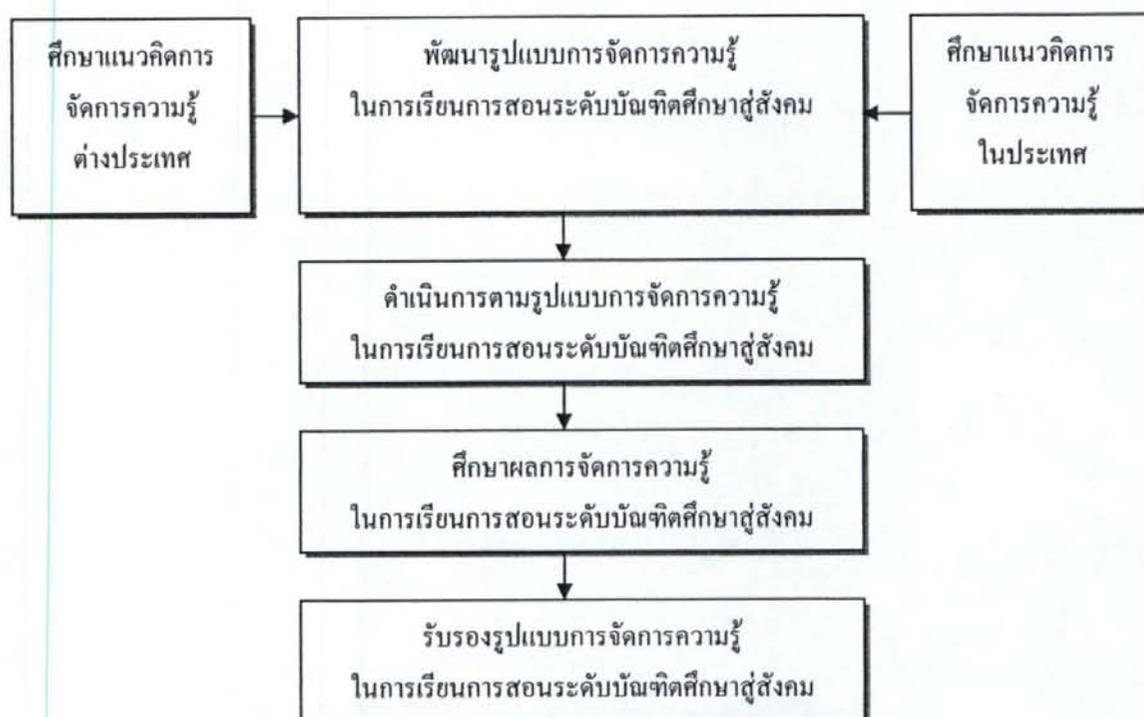
คำจำกัดความในการวิจัย

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้จากความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ในลักษณะความรู้ภายใน (Internal Knowledge) บุคคล กระบวนการทำงาน แนวปฏิบัติ และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ในลักษณะความรู้ภายนอก (External Knowledge) บุคคล ที่ได้ถูกบันทึก จัดเก็บ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เป็นความรู้ของบุคคล กลุ่ม ชุมชน สังคม ที่อยู่ในรูปแบบสื่อ และช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ โดยได้มีการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา

การเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา (Graduated Instruction) หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนในการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา

สังคม (Society) หมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะวัฒนธรรมองค์กรตั้งแต่องค์กรครอบครัว องค์กรในชั้นเรียน องค์กรชุมชน และองค์กรสังคมไทย ในระดับบัณฑิตศึกษาขององค์กรชั้นเรียนประกอบด้วยผู้เรียนที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกัน ทั้งเพศ อายุ สถานภาพ การทำงาน ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนได้มีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับความรู้ การเรียน การทำงาน การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในสังคมทุกระดับ

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการความรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา
2. เป็นแนวทางการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนในระดับอื่น
3. ได้ความรู้จากการจัดการความรู้เพื่อเผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสังคมาการเรียนรู้
4. ชุมชนและสังคมีความรู้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัย
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
4. สภาการศึกษาแห่งชาติ
5. กระทรวงศึกษาธิการ
6. กรมการปกครองท้องถิ่น
7. กระทรวงมหาดไทย
8. มูลนิธิและองค์กรอิสระ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1. จัดทำเว็บเพื่อเผยแพร่ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ได้จากการจัดการความรู้
2. จัดทำเว็บเผยแพร่รูปแบบ และกระบวนการจัดการความรู้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป
3. จัดทำรายงานการวิจัยเผยแพร่รูปแบบ และกระบวนการจัดการความรู้ ที่ได้จากการจัดการความรู้ แก่บุคคล มหาวิทยาลัย สถานศึกษา และหน่วยงานต่างๆ